

Déri Balázs

Papp Judit igehirdetésének retorikai elemzése

A budapesti németajkú református egyházközség istentiszteletein, ha magyar lelkész szolgál, a prédikáció két nyelven is elhangzik, ahogy az énekeket is úgy választják ki, hogy egyszerre németül és magyarul is énekelni lehessen őket: vagy azonos a dallamuk, vagy csak apróbb, nem zavaró változatok lehetnek benne. A gyülekezet egy része, a hazánkban élők, dolgozók, vendégek leginkább csak németül értenek, a magyarok általában két nyelven, de számolni kell olyan vendégekkel is, akik csak magyarul tudnak. Ez az egyedi körülmény, valamint az, hogy a hallgatók jó része értelmiségi, meghatározza az igehirdetés hosszát, de tónusát is. Képei, irodalmi vagy a mindennapi életre vonatkozó célzásai mindkét kultúrának ismerősek kell legyenek. Nem lehet olyan „sűrű” a szöveg, hogy ne lehetne egy hallásra befogadni, és nem lehet annyira „ritkás”, hogy elunja, aki kétszer is hallja és érti. Nem lehet olyan rövid, hogy egy református prédikáció elvárt hosszának alsó határát ne érje el, és nem lehet olyan hosszú, hogy az ismétlés miatt túl sokáig elnyúlne. Különösen a csak az egyik nyelven értőkre kell gondolni még akkor is, ha az egyszerű, de nemes neogót templomtér meditációra is igen alkalmas.

Hogyan is hozza közel a lelkész a nagyvárosi emberhez a nyáját farkasoktól is megvédő pásztor bibliai képét? A nyáj még hagyján, pásztor is látni egy-egy hegyvidéki kiránduláson meg turisztikai látványosságképpen, de farkast csak állatkertben, harcot meg, mímelve, filmen vagy a képzeletben. A beszéd középső, a textushoz szorosan tapadó részében a lelkész nő tartja ugyan magát a bibliai képvilághoz (a pásztor nagy botja, karám, Gazda, szaporulat), de jó arányérzékkel vegyíti a parafrazeált bibliai szövegbe a modern életre való finom utalásokat, az ismerősen hangzó, mai szóhasználatot (a közösség együttmaradása, felelős vezető, személyes figyelem, önös érdek, életminőség). Az igehirdetés még komolyabb értéke, hogy hatásosan alkalmaz mai példákat. A bevezetésben három egyszerű példát is vesz a nagyvárosi, utcai életből: ahogy az utcán gondozóik vezetik a kisgyermek-csoportot, ahogy az idegenvezetővel haladnak a külföldiek, s ahogy a felnőtt, önálló emberek közlekednek. Elvileg felelősen, mindenesetre másra rá nem szorulva. A bibliai idézetből álló összegzést —milyen jó, hogy a prédikátor nem moralizál, nem buzdít, csak a Jó Pásztort mutatja föl annak szavaival!— egy komolyan elgondolkodtató, szintén a való életből vett, részletesebben elmondott példázat készíti elő. Nemrég egy sokszerzős prédikációgyűjteményt olvastam végig. Kínos, hogy példázaik közt nem is egy ismétlődött... Papp Judit lelkész nő példázata kendőzetlenül leleplezi az önmegvalósításáért sok igazi értékről lemondó, emancipált nő eszményének kudarcát. Ezt a példázatot még nem hallottam; félok, hogy az őt elhagyó feleségét hősies szeretettel ápoló férfi is ritka eset.